

Rygter fra randområderne

Line Hvingel

Ansvarshavende
redaktør, Geoforum
Perspektiv
Landinspektør, Ph.d.,
Aalborg Universitet

Jørgen Møller

Gæsterektor
Arkitekt, Lektor,
Aalborg Universitet

Fra Smart cities til Rygter fra randområderne

Den sidste udgivelse i år var oprindeligt tiltænkt temaet Smart Cities. Begrebet må ligge top 10 over mest hypede ord lige nu, og et google-opslag medfører 127 millioner hits. Grunden til den voldsomme interesse i emnet Smart Cities kan blandt ses i lyset af, at begrebet er et interdisciplinært emne, der har rødder i by-planlægning, økonomi, mobilitet, miljø, bosætning samt ledelse og forvaltning. Geoforum afholdt i foråret en konference over emnet, og derfor var det af mange grunde relevant og oplagt at sætte emnet som ramme for en udgivelse. Desværre viste det sig sværere end ventet at få artiklerne i hus, og samtidig med dette meldte en gæsterektor sig på banen med et forslag. Derfor blev temaet Smart Cities slået af pinden til fordel for en udgivelse om randområderne, hvilket må siges at være et pudsigt paradoks.

Jeg vil gerne byde velkommen til denne udgivelses gæsterektor Jørgen Møller, lektor fra Aalborg Universitet, som har en stor viden om, og stor forkærlighed for, de danske udkantsområder.

Der er mange hypoteser, der rummer en geografisk dimension, som kunne være interessante at få belyst nærmere i forhold til deres forskningsmæssige lodighed:

- Whiskybæltet valfarter til speciallæge – vestjyder bider skavankerne i sig (Ugebrevet A4, 2009)
- Sexkrænkerer slår sig ned i yderområder (TV2 Bornholm, den 18.06.2012)
- Der bliver sparet på motion og grøntsagerne i Udkantsdanmark. Til gengæld ryges og drikkes der for meget ude på landet. (Ekstra Bladet 2011)
- Tykke danskere klumper sig sammen på landet (avisen.dk, 2011)

Derfor valgte vi at takke ja tak til Jørgen Møllers forslag om en udgivelse under temaet Rygter fra randområderne. En udgivelse, hvor geografien spiller en afgørende men ofte underspillet rolle i historierne.

Velkommen til Jørgen.

Rygter fra randområderne

Titlen ”Rygter fra randområderne” er inspireret af et af sangeren Allan Olsen tidligere værker, og jeg har valgt at tage titlen til mig som arbejdstitel for denne udgivelse af Geoforum Perspektiv.

Titlen rummer en dobbelttydighed, som ønskes undersøgt gennem forskellige artikelbidrag. Ordet Rygter lægger op til, at der er tale om artikler, der tester forskellige påstande vha. geografiske analyser. Temaet for artiklerne er dernæst Randområderne. Dette kan forstås bogstaveligt som de fysiske, danske randområder, hvor geografiske analyser kan være med til at tegne et billede af disse og dermed

be - eller afkræfte nogle af de påstande, der i dag flourer om udviklingen i de danske yderområder, ”den rådne banan”, vandkantsdanmark, yderkommunerne eller hvilken benævnelse områderne gives både i forskningen, i politikken og i et bredt udsnit af medierne.

For det andet kan der være tale om artikler fra forskningsmæssige randområde, -forstået som forskningsområder, som vi ikke normalt forbinder med anvendelsen af GIS-analyser, men hvor netop GIS kan være med til at give andre perspektiver på forståelsen af et givet emne.

De fem artikler, som udgør indholdet i dette nummer af Perspektiv tager forskellige temaer op. Hoveddelen af artiklerne søger at indkredse ”randområdernes” geografi. Hvis vi vil snakke om udkantsdanmark, må vi også vide, hvor det ligger! Med den sidste kommunalreform i 2007 er kommunerne blevet ganske store geografiske enheder. Der synes derfor at være behov for teorier, redskaber og analysemetoder, der gør det muligt at komme ned under kommuneniveauet, for at kunne arbejde med retvisende og forskelligartede billeder af en kommunes lokalsamfund.

Sophie Dige Iversen og Cecilie Ravn-Christensen arbejder i den første artikel netop med denne problematik ligesom de har foretaget en analyse af de lovændringer, der blev givet med planloven i 2010 og i 2012. Lovændringerne er regeringens forsøg på at tilføre yderkommunerne særlige muligheder for vækst, men kun i de 29 yderkommuner og 15 ikke-brofaste øer, der i et bilag til loven er opført som yderkommunerne. Geografien var således udslagsgivende for særlige betingelser for planpraksis i disse kommunerne. Artiklen viser, at der ikke skete de store ting i de første seks måneder. Den siddende regering har nu besluttet at ændre denne lov, således at alle kommuner med særligt vanskeligt stillede landdistrikter nu får lige muligheder. Det understreger behovet for lokale, sensitive analyser og behovet for kunne lave politik på mindre geografiske områder.

Henrik Skov præsenterer i artikel nummer to et overbevisende og effektfuldt bud på en mulig, relevant

skala for lokale forhold. Analysen tager udgangspunkt i de velkendte, og ofte århundredegamle sognegrænser, moderne bysociologi samt Kevin Lynchs stedsanalyser og teorier om folks tilknytning til stedet. Geografien er Mariager Fjord kommune, og artiklen afsluttes med en mulig lokalområdemodel for denne geografiske enhed.

Jørgen Møller og Jan Staunstrup kommer i den næste artikel med et andet bud, hvor andre analyseteknikker anvendes på samme problemstilling i en analyse, der søger at besvare spørgsmålet om, hvor de ”glemte danskere” i randområderne egentlig bor, og i hvilken udstrækning der er tale om en udvikling i bosætningsmønstret fra 1982 til 2010.

I den fjerde artikel løftes blikket fra selve det geografiske grundlag til analyser af og på geografien. Helle Nørgaard og Hans Skifter Andersen behandler spørgsmålet om de motiver, der ligger bag folks tilflytning til perifere områder i Danmark. Grunden til at dette er af stor interesse både forskningsmæssigt og politisk, er, at der ud af deres forskningsresultater strømmer en række policyrelevante ledetråde i forsøget på at finde virksomhedsfulde indsatsområder, der måske kan vende den konstaterede befolkningstilbagegang i landets perifere områder. Geografien de arbejder med, er de kendte yderområder, sådan som de er defineret af Indenrigs og sundhedsministeriet i 2007. Spørgsmålet de belyser, er, hvilke befolkningsgrupper, der flytter til yderområderne, og hvilke forhold der gør disse områder attraktive for tilflyttere. Her viser det sig, at det især er områdernes grønne og sikre omgivelser samt positive forventninger til livet på landet.

I den sidste artikel viser Niels Agerholm, hvordan arbejdet med at ændre og forbedre trafikantadfærd gennem såkaldte Intelligente Farttilpasningssystemer, der bygger på GPS-Teknologi og rumlige analyser af på hvilke vejstrækninger trafikanter overskrider de maksimale hastighedsgrænser. Studiet, der ligger bag artiklen, viser lovende resultater i retning af at forstå, hvordan bilister agerer på vejene, og hvordan man ved forskellige intel-

ligente anordninger i køretøjet kan påvirke trafikantadfærden i en positiv retning.

Og så var der de artikler, der desværre ikke nåede at komme med

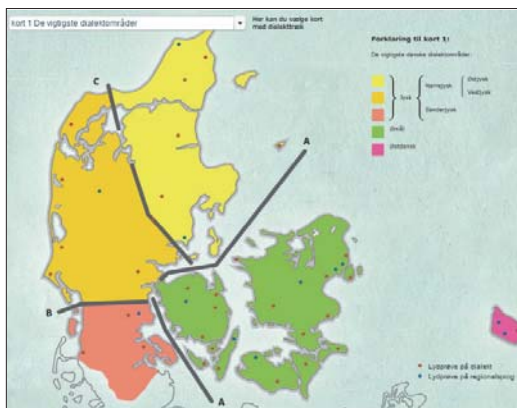
Vi har haft en god snak med en række personer om spændende projekter fra GIS- forskningens randområder, som desværre på grund af den forholdsvis korte deadline ikke kunne nå at bidrage til udgivelsen. Vi vil gerne henlede jeres opmærksomhed på deres interessante arbejde alligevel.

Folkesundhed er ligeledes et oplagt emne af få analyseret i forhold til udkantsdanmark, jvf. de mange postulat (rygter) der findes i indledningen til denne leder. Det lykkedes desværre ikke at få et bidrag med fra dette forskningsfelt.

Vi ville også meget gerne have haft en artikel om ejendomsøkonomien i de danske udkantsområder. Spørgsmålet er, om der kan opstilles en model, der kan belyse den økonomiske betydning af ét, fem eller ti tomme og forfaldne huse i en landsby? Det lykkedes os ikke at finde en skribent, hvilket er ærgerligt, da vi tror, at netop ejendomsprisernes udvikling er en afgørende faktor for samfundets udvikling og skævvridning.

I artiklerne er der et overvejende fokus på bosætning, herunder til-/raflytning og ligheder/forskelle. Vi må ikke glemme, at "yderområderne" også er værdifuldt landsbrugsjord. Kommunerne skal planlægge for det åbne land. En opgave, der kræver et godt datagrundlag. Det er også en opgave, der allerede løses, men sikkert også kan løses smartere ved anvendelsen af geografisk information og GIS.

Og vi ville også gerne have haft Jens Toftgaard, Ph.d.-stipendiat, Odense Bys Museer og Syddansk Universitet med. Han arbejder med historiske kortlægninger, hvor GIS anvendes som byhistorikerens redskab med GIS på 1800 tals data.

Indenfor sprogforskning har man arbejdet meget med kortet som grundlag for formidling af dialekter. På Dialektkortet (<http://dialekt.ku.dk/dialektkort/>) kan man se resultaterne af en lang række sproganalyser, ligesom man kan klikke på spots i kortet og høre lydclip med talesprog fra hele Danmark, mens der følger med i udskriverne. Man kan også søge efter forskellige dialekttræk og se, hvor i landet de optræder.

Hvor er udkantsdanmark så ?

Afslutningsvis kan man sige, at der med GIS-systemer og rå datamængder kan arbejdes med en ganske betydelig sikkerhed i analyserne af befolkningsforhold, tilhørsforhold og forskellige bud på politiske initiativer, der måske kan rette op på forskellige uligheds- og tilbageståenhedsforhold, hvis politikerne vil. Samtidig kan vi også konstatere, at der endnu ikke er opnået bare nogenlunde politisk enighed om, hvad man skal kalde de områder, der ligger langt væk fra vækstcentrene. For at dæmpe strømmen af rygter fra randområderne er det nødvendigt i den samfundsmæssige diskurs at være enige om, hvad det er man taler om, ellers vil rygterne sikkert bare fortsætte. Artiklerne i Perspektiv viser således, at begreber, italesættelse og benævnelsesmagt ikke bør undervurderes, og at GIS-analyser kan være stærke redskaber i forståelsen af og debatten om nutidens og fremtidens Danmark.

Geoforum Perspektiv nr. 23

Kom med bidrag til et særnummer om Autoritative grunddata
Nummeret udkommer i foråret 2013

Geografiske data og geografisk information er i de senere år blevet en stadig vigtigere del af den offentlige digitale forvaltning nationalt såvel som internationalt. Med vedtagelsen og implementeringen af INSPIRE-direktivet blev de første formelle skridt taget mod en fælles formaliseret anvendelse af geografiske data og information i den offentlige forvaltning.

Eftersom INSPIRE-direktivet kun er møntet mod eksisterende data, vil der stadig være mange lande, der har brug for at arbejde med produktionen af data, mens andre lande vil have brug for at arbejde med forfinelsen af de eksisterende data. For lande med eksisterende offentlige geografiske data er udfordringen ofte, at disse datasæt ikke er født til det formål at være referencedata/autoritative grunddata, men data har historisk haft et andet formål.

Derfor vil disse datasæt ofte have mangler, enten i form af manglende fuldstændighed eller manglende nøjagtighed i forhold til at kunne være velfungerende grunddata. Den næste bølge inden for anvendelsen af autoritative grunddata er udviklingen af nye finansieringsmodeller. Data er ofte dyre at producere, og dyre data kan føre til at myndigheder vælger at arbejde på ikke opdaterede data eller vælger alternative produkter. En udvikling som flere lande har taget konsekvensen af, ved at implementere nye finansieringsmodeller. I Danmark har man fulgt trop med denne udvikling, idet den seneste fællesoffentlige digitaliseringsstrategi sætter fokus på en lang række

autoritative grunddata, som bliver frigivet fra 1. januar 2013.

Denne særudgivelse vil således sætte fokus på offentlige autoritative grunddata i sig selv, ligesom anvendelsen af disse som grundlag for andre sektorspecifikke data kan være med til at udfolde diskussionen heraf.

Målet er at italesætte de praktiske udfordringer, der opstår, når geografisk information skal være med til at danne grundlaget for digital forvaltning

Forfattere inviteres til at komme med deres bidrag til denne kommende udgivelse. Perspektiv indeholder både reviewede artikler, der er underlagt et double-blind-peer-review, og ikke-reviewede artikler. Du vælger selv, hvilken kategori, du skriver til.

Evt. spørgsmål kan rettes til redaktørerne på denne udgivelse:

- Lars Brodersen, Aalborg Universitet, lars@land.aau.dk
- Line Hvingel, Aalborg Universitet, hvingel@land.aau.dk

Vigtige datoer for artikler til peer-review:

- Deadline for indsendelse af artikel (Max 7000 ord, alt inklusiv): 1. februar 2013
- Indsendelse af endelig artikel: 1. april 2013

Vigtige datoer for øvrige artikler:

- Deadline for indsendelse af endelig artikel: 15. marts 2013